

Petia Aleksandrova

(Bulgaria, New Bulgarian University)

Variations on Otherness

Abstract: The book *Between Migration and Sedentariness: The Exotic Otherness and the New Bulgarian Cinema*, with the subtitle *Toward the Culturological Areas of Identity, Difference and the Us/Them Discourse* is divided into four parts. The study provides a multilevel cross-cultural comparison dealing with the notions of the Other and the Other's notions of Us, the (lack of) correspondence between these notions and the shaping and overcoming of stereotypes as represented in feature films, documentaries and short films. The Other is in his/her own way a charming person whose attitudes serve to reveal our own cultural deficiencies. The study of the refugee crisis is a new phenomenon both in our lives and on screen, to which the author has paid appropriate attention. An innovation of the monograph is the focus on the "invisible minorities" from the Middle East, Asia and Africa, as well as the alternative cinematic perspective on the Far East. The book is part of the project *Post-totalitarian Bulgarian Cinema – Models and Identities* carried out at the Institute of Art Studies with the financial support of the Bulgarian National Science Fund.

Петя Александрова

(България, Нов български университет)

Вариации на тема различност

Андроника Мартонова. „Между миграция и уседналост: екзотичният Друг и новото българско кино“. Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2021, 228 с. ISBN 978-619-7619-08-9

Книгата има подзаглавие „Към културологичните полета на идентичността, различието и дискурса Свой/Чужд“ и е разделена на четири части. Първата започва с очевидната провокация да вплете образа на Бай Ганьо, но не като типична самоидентификация за съвременния българин, а в неговата двойственост – обект и субект на културното различие, „олицетворение на срещата с Чуждия/Другия и самият Чужд/Друг“. Това задава тон на изследването, концентрирано върху българското кино от XXI век, като кроскултурно сравнение на няколко нива – представите за Другия и неговите за нас, съответствието или не на тези представи, оформяне и преодоляване на стереотипите. Въпреки рамките на разглеждания времеви период Андроника Мартонова съвестно вмъква и наличната филмография до 1989 година.

Във втората част авторката прави преглед на изследвания по темата за другостта и чужденеца в различни полета за хуманитаристиката, включително разглежда в отделна глава women's cinema в България.

Третата част ни потапя в преодоляването на границите при срещата с чужденеца, като се занимава и с игралните, и с документалните, и с късометражните филми. Чужденецът е посвоему обаятелна личност, чрез отношението към когото се разкриват нашите културни липси. Темата за присъствието на различните етноси и религии, миграцията на българите и(или) завръщането им, е благодатна за киното ни непосредствено след промените, но беше разбирана някак стеснено – с традиционните етнически

конфронтации (основно с роми и мюсюлмани) или обратното, с тихите съжителства (основно с арменци и евреи); с образа на българина зад граница. Разглеждането обаче на бежанската криза е ново явление както в живота ни, така и на екран, на което авторката е обърнала адекватно внимание. Истинско новаторство на монографията е фокусът върху „невидимите малцинства“, тези от Близкия Изток, Азия и Африка.

Четвъртата част ни предлага алтернативен поглед към Далечния Изток. Това е и хоризонта на очакванията ни спрямо Андроника Мартонова като дългогодишен и утвърден специалист по азиатско кино: още от дипломната ѝ работа в НАТФИЗ с „Екранизациите на Акира Куросава. Интерпретативни принципи“, през доктората ѝ „Киното на Далечния Изток: жанрово-повествователни структури и културно-естетически взаимодействия (края на XX и началото на XXI век)“ в БАН, Институт за изследване на изкуствата, към доцентурата ѝ с „Короните на Хануман. Образи на културната идентичност в съвременното тайландско кино“ и издадената от изд. „Панорама“ книга „Йероглифът на киното“. Акцентът на анализите е върху вариантите на тази другост, доста различни от познатите ни балкански шаблони. Сблъсъкът, не задължително конфликтен, между българското и азиатското на родна почва е изследван в „Жълто куче“, „Снимка с Юки“, „Екшън“, „Тай дзи“ и „Лунен сладкиш“. Абсолютното потапяне в чуждата културна среда е обект на „Ага“, „Затънтен“, „Изневяра“ и филмите на Яна Лекарска. А контаминацията между българското и екзотичната Другост в малко познати култури на Азия и Океания се среща в „Истинско щастие“, „Здравей, Папуа“ и „Дългият път на крокодила“.

Книгата е част от проекта „Посттоталитарното българско кино – модели и идентичности“ на Институт за изследване на изкуствата, подкрепен от фонд „Научни изследвания“. Бих открито няколко достойнства на този задълбочен и прецизен текст. Първото е безспорната му оригиналност в избора на темата. Колко близък или далечен може да бъде екзотичният Друг, колко познаваем и приемлив, колко отвореност можем да предложим, колко разминавания можем да понесем? Второто е в широкия диапазон от заглавия, които са изследвани – от високо оценените по фестивали „Ага“ или „Страх“ към нестандартните за нашите стереотипи „Снимка с Юки“ или „Жената на моя живот“; от документалните предизвикателства „Да живее България“ или „Поща-лъонът“ към малко познатите „Алаа“ или „Намнам Букньо“; от късометражните новели „Добри“ или „Изпит“ към жанрово хибридни „Като захарен памук“ или „Лунен сладкиш“. Друго достойнство на текста са конкретните анализи на тези филми, направени с добронамереност, но и остро журналистическо перо, с усет за актуалност, но и естетически изисквания. В тях си личи практиката на Андроника Мартонова като оперативен и активен критик. И не на последно място е умението на авторката да постави екзотичността на своите тези и избори на филми в широк контекст – както за културата на Далечния Изток, така и за българското кино; както за обществените процеси с европейска подплата, така и за рефлексите на глобализацията.